

คุณพ่อทางไกล ในครอบครัวผู้ย้ายถิ่นไปทำงาน ต่างประเทศ : ข้อมูลเบื้องต้นจากโครงการ CHAMPSEA ประเทศไทย

อารี จำปากลาง

แคร์ริคเตอร์

ปัญหา ว่าพัฒนาวงศ์

วนิพพล มหาอาชา

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล

สองพี่น้องที่พ่อไปทำงานต่างประเทศกับแม่

นำเรื่อง

งานวิจัยพ่อแม่ย้ายถิ่นกับครอบครัวในถิ่นต้นทาง

- ▶ เมื่อพ่อแม่ย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศโดยลูกๆ ยังคงอาศัยอยู่ในประเทศบ้านเกิด เป็นประเด็นวิจัยที่ได้รับความสนใจศึกษาทั้งประเทศผู้ส่งแรงงานออกหรือประเทศที่รับแรงงานเข้ามา
- ▶ ประเด็นที่ศึกษามักเป็นเรื่องของความยากลำบากของลูกๆ รวมไปถึงถึงครอบครัวที่อยู่เบื้องหลัง

นำเรื่อง

: งานวิจัยพ่อแม่ย้ายถิ่นกับครอบครัวในถิ่นต้นทาง

- ▶ แนวคิด ทฤษฎีโลกาภิวัตน์ (Globalization theory)
  - ▶ การย้ายถิ่นข้ามชาติเป็นผลมาจากปัจจัยเชิงโครงสร้าง
  - ▶ ศึกษาการเคลื่อนย้ายของแรงงานและความสามารถในการคงไว้ซึ่ง “ความเป็นอยู่แบบข้ามชาติ”
- ▶ แนวคิด ทางประชากรศาสตร์ (Demographic perspective)
  - ▶ ทฤษฎีการย้ายถิ่น ให้ความสำคัญกับเครือข่ายทางสังคมต่อการตัดสินใจย้ายถิ่น การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น และการดำเนินอยู่ของความผูกพันระหว่างผู้ย้ายถิ่นกับชุมชนในถิ่นต้นทาง
- ▶ แนวคิดลัทธิข้ามชาติ (Transnationalism)
  - ▶ การผลิตและผลิตซ้ำของครัวเรือน ต้องมีการย้ายถิ่นข้ามชาติ
  - ▶ ตรวจสอบความผูกพันฉันเครือข่ายและบทบาท ว่าแข็งแกร่งขึ้นหรืออ่อนแอลง เน้นบทบาทของคนระหว่างรุ่น
- ▶ มิตินึง-ชาย (Gender's theory)
  - ▶ เน้นไปที่การแยกกันอยู่ระหว่างแม่กับลูกๆ มากกว่าที่จะเป็นพ่อ เพราะการอยู่แยกกัน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมของความเป็นแม่ มีผลรุนแรงต่อผู้หญิงมากกว่า

นำเรื่อง

: งานวิจัยพ่อแม่ย้ายถิ่นกับครอบครัวในถิ่นต้นทาง

- ▶ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพ่อผู้ย้ายถิ่นที่แยกจากลูกๆ
  - ▶ พ่อผู้ย้ายถิ่นมีความยากลำบากในการรักษาบทบาทความเป็นพ่อในครอบครัวของตน
  - ▶ เป็นเพียง “คนหาเงิน” (Paycheck fathers)
  - ▶ แต่พ่อผู้ย้ายถิ่นบางคนกลับมองว่า ตนเองรู้สึกใกล้ชิดกับลูกยิ่งกว่าตอนที่อยู่ที่บ้านกับครอบครัวเสียอีก
  - ▶ เน้นความผูกพันด้านอารมณ์อย่างใกล้ชิดกับลูกๆ ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความเป็นพ่อ “สมัยใหม่”

คำถามที่อยากรู้ของบทความ

- ▶ พ่อที่ไปทำงานต่างประเทศรักษาบทบาทความเป็นพ่อไว้ได้อย่างไร
- ▶ แม่ที่อยู่กับลูกมีบทบาทอย่างไรในการช่วยรักษาความสัมพันธ์และการติดต่อระหว่างพ่อทางไกลกับลูกๆ

ระเบียบวิธีเพื่อตอบคำถามการวิจัย

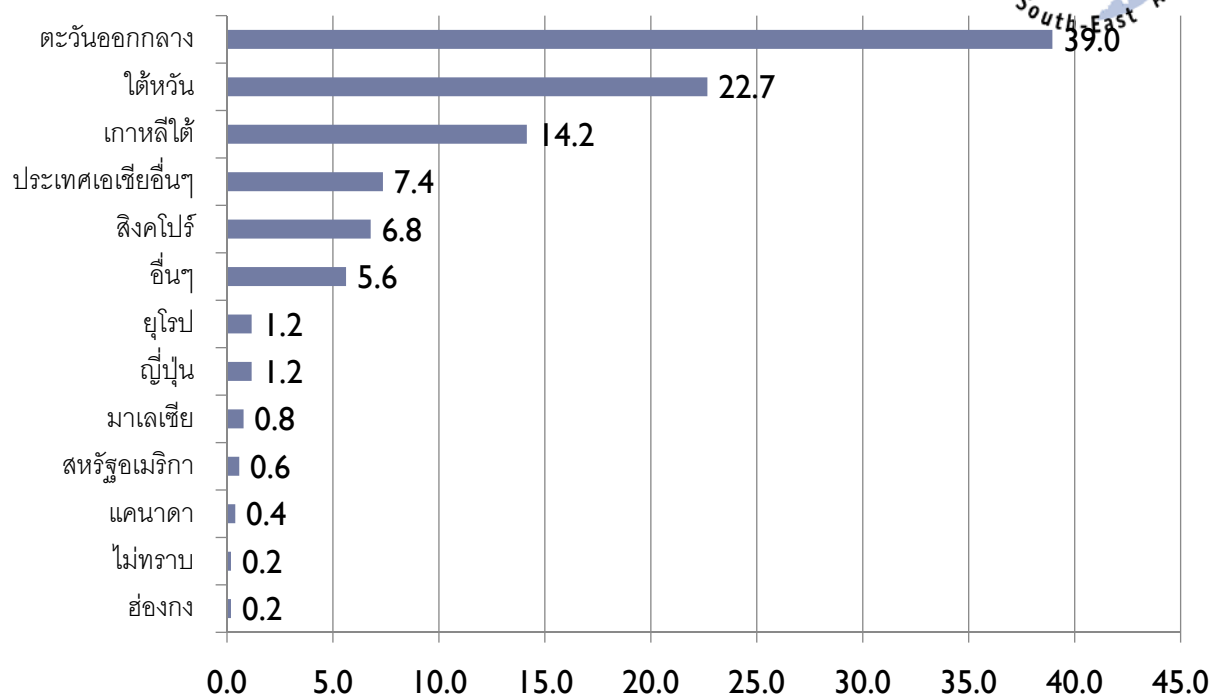
- ▶ ข้อมูล: CHAMPSEA (Child Health and Migrant Parents in Southeast Asia) 2551-2552
- ▶ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย และเวียดนาม
- ▶ ไทย: อุดรธานี และลำปาง
  - ▶ 1,030 ครัวเรือน/เด็ก ร้อยละ 50 เป็นครัวเรือนที่พ่อแม่ พ่อ/แม่ทำงานต่างประเทศ อีกร้อยละ 50 พ่อแม่อยู่กับลูก
  - ▶ เด็กเล็ก (2-5 ปี) และเด็กโต (9-11 ปี)
  - ▶ แบบสอบถาม 3 ชุด (ผู้ใหญ่ที่รับผิดชอบเด็ก ผู้ดูแลหลัก และเด็กโต)
  - ▶ สัมภาษณ์ระดับลึกผู้ดูแลหลัก 41 คน

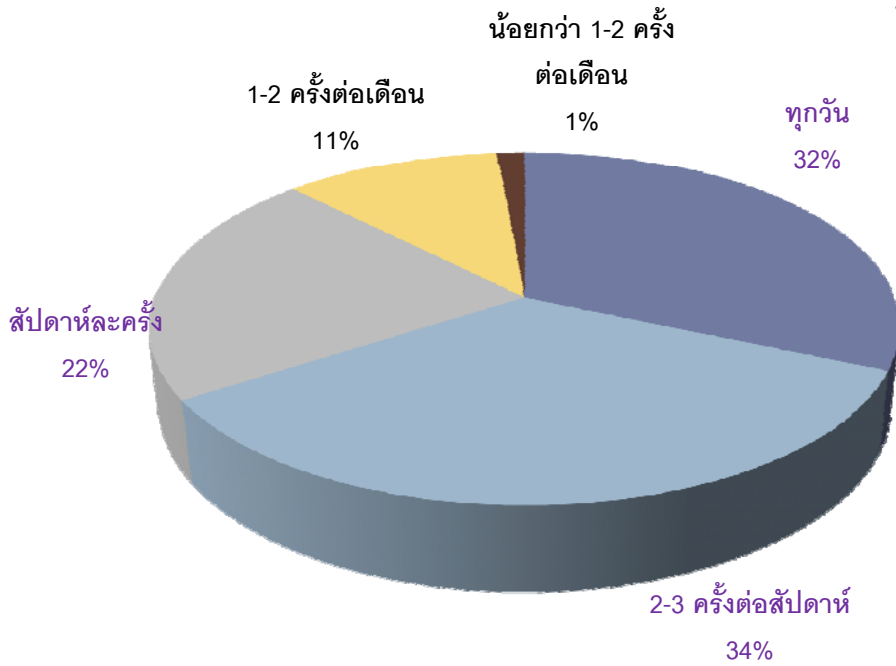
ระเบียบวิธีเพื่อตอบคำถามการวิจัย

- ▶ กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล
  - ▶ จาก 1,030 ครอบครัว:
    - ▶ 511 พ่อแม่อยู่ด้วย (49.7%)
    - ▶ 486 พ่อทำงานต่างประเทศคนเดียว (47.1%)
    - ▶ 3 แม่ทำงานต่างประเทศคนเดียว (0.3%)
    - ▶ 30 ทั้งพ่อและแม่ทำงานต่างประเทศ (2.9%)
  - ▶ ในการวิเคราะห์มุ่งเน้นไปที่ครัวเรือนที่พ่อไปทำงานต่างประเทศคนเดียว (n=486)
    - ▶ เด็กเล็ก 239 คน เด็กโต 247 คน
    - ▶ หญิง 238 คน ชาย 248 คน
  - ▶ วิเคราะห์เชิงพรรณนา ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อตอบคำถามว่า พ่อย้ายถิ่นมีบทบาทความเป็นพ่ออย่างไร
  - ▶ วิเคราะห์เชิงพหุเพื่อดูปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการติดต่อระหว่างพ่อกับลูก

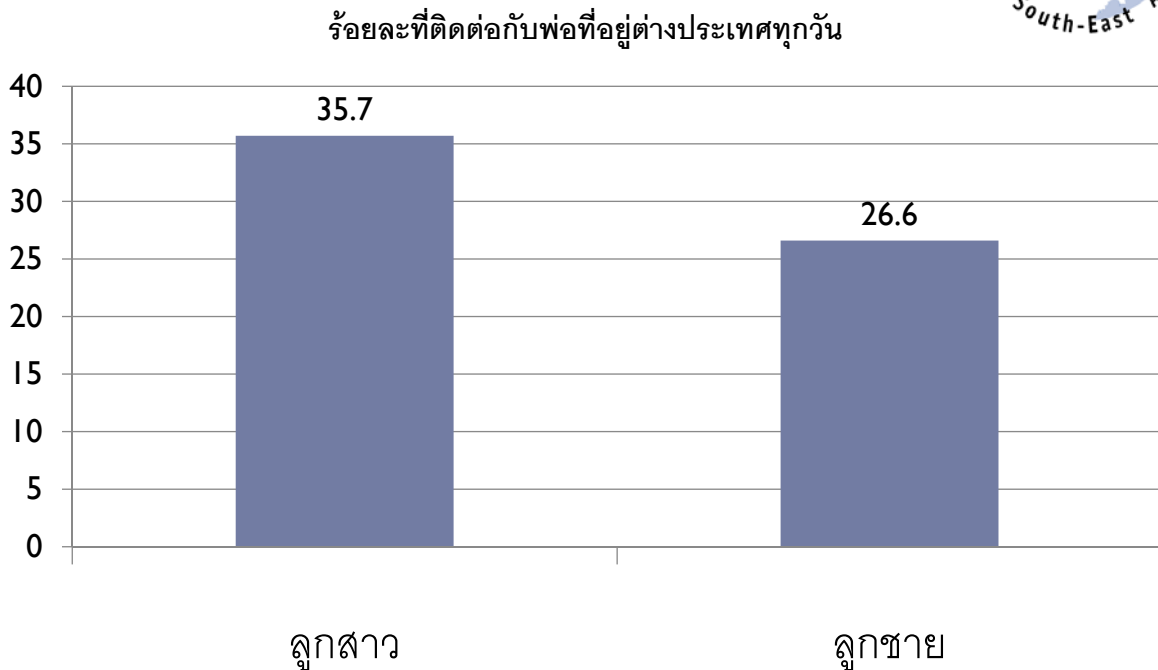
ประเทศปลายทางที่พ่ออยู่

พ่อที่อยู่ต่างประเทศติดต่อกับลูกๆ อย่างใกล้ชิด

(ดูเหมือน) พ่อผู้ย้ายถิ่นติดต่อใกล้ชิดกับลูกสาวมากกว่าลูกชาย

แม่ คือ ตัวช่วย (เสริมความสัมพันธ์ทางไกลของพ่อ-ลูก)

- ▶ การติดต่อสื่อสารส่วนใหญ่เกิดขึ้นระหว่างพ่อผู้ย้ายถิ่นกับแม่ที่อยู่ที่บ้าน -- แม่คือผู้ที่ช่วยสนับสนุนให้ความสัมพันธ์ พ่อ-ลูก
  - ▶ “เขา(พ่อ) โทรมมา ก็มีแต่ให้แม่พูดเลย ไม่ค่อยพูด เป็นคนพูดไม่เป็นนะ พ่อถามอะไรก็มีแต่แค่ตอบ “ไม่มีคำพูดอะไร” (แม่อายุ 34 ปี)
- ▶ อ้างถึงพ่อในการอบรมสั่งสอนลูก
  - ▶ “พูดสอนเขาว่าดีไม่ได้ ดีพ่อก็ไม่รัก อย่างนี้ เขาก็พูดว่า พ่อไม่รักหรือ เขาก็ไม่ทำ” (แม่อายุ 24 ปี)
- ▶ ลูกต้องการอยู่ใกล้ชิดพ่อ โดยเฉพาะเมื่อมีความคับข้องใจหรือเกิดความขัดแย้งกับแม่
  - ▶ “ก็มีบอกว่าคิดถึงพ่อ บางทีแม่ดูเค้า เค้าก็จะร้องว่าพ่อไปไหน จะไปอยู่กับพ่อ” (แม่อายุ 37 ปี)
- ▶ พ่อยังเป็นผู้ตัดสินใจ - ถึงตัวไกล แต่บทบาทความสำคัญยังเหมือนเดิม
  - ▶ “...ให้เขา(พ่อ) ตัดสินใจ เราจะซื้อใหม่ออย่างนี้ ก็โทรไปถามหรือไม่ก็ถามธรรมดาว่าเออ อย่างเช่นว่าลูกถามโน่นถามนี่ เดี่ยวแม่ถามพ่อก่อนนะ อย่างงี้” (แม่อายุ 37 ปี)

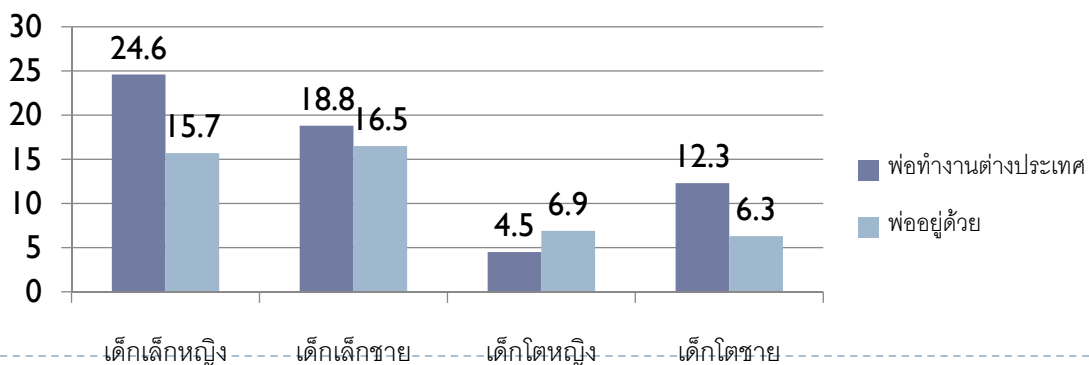
ส่งเงินกลับ

อีกหนึ่งกลยุทธ์ของการรักษาบทบาทความเป็นพ่อ

- ▶ การส่งเงินกลับของพ่อไม่เพียงแต่ทำให้สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น แต่ยังสะท้อนความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างพ่อผู้ย้ายถิ่นกับครอบครัวที่อยู่ ณ ที่นต้นทาง ที่สำคัญ เป็นสิ่งยืนยันบทบาทความเป็นพ่อที่ต้องการเลี้ยงครอบครัว
  - ▶ “สภาพทางการเงินของบ้านเราดีขึ้นกว่าตอนที่คุณพ่อคุณแม่ห้องเค้าจะไปทำงานต่างประเทศ” (น้องสาวพ่อ อายุ 21 ปี)
  - ▶ “พ่อไปอยู่ประมาณปี สิบเดือน เกือบสองปี จำแม่นมากเลยนะ แต่ว่าช่วงไปทำงานต่างประเทศก็มีเงินเยอะอยู่” (แม่อายุ 24 ปี)

ความกังวลของแม่ที่ต้องเลี้ยงลูกตามลำพัง

- ▶ ด้านร่างกาย (ใช้น้ำหนักและส่วนสูงเป็นตัววัด) สุขภาวะของเด็กไม่แตกต่างกันว่า พ่อจะอยู่ด้วยหรือไปทำงานต่างประเทศ
- ▶ แต่เด็กที่พ่อทำงานต่างประเทศ โดยเฉพาะเด็กเล็ก ดูเหมือนมีความเสี่ยงที่จะมีปัญหาด้านจิตใจมากกว่า (ใช้แบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก -- Strengths and Difficulties Questionnaire: SDQ เป็นเครื่องมือวัด)

ความกังวลของแม่ที่ต้องเลี้ยงลูกตามลำพัง

- ▶ แม่ที่ต้องเลี้ยงลูกโดยลำพัง กลัวว่าจะไม่สามารถอบรมสั่งสอนลูกตามลำพังได้ กลัวว่าลูกจะไม่เชื่อฟังตน และกังวลว่าลูกจะเสี่ยงต่อสิ่งไม่ดี
  - ▶ “ก็คิดอยู่ว่าจะบังคับแก่ได้ไหมจะเป็นยังไงจะตีแก่ได้ไหม กลัวแก่เป็นคนไม่ดี” (แม่อายุ 32 ปี)
  - ▶ “การดูแลลูกคนเดียว ตั้ง 2 คนนะ และคนโตคนหนึ่ง อีกคนก็ยิ่งเล็กเป็นหยิ่งบ้าง พ่อไม่อยู่ด้วย ก็คิดหนักอยู่ เพราะกลัวว่าลูกไม่ฟังเรา” (แม่อายุ 32 ปี)
  - ▶ “ถ้าพ่ออยู่ก็มีคนช่วยพูดช่วยจา ช่วยบอกช่วยสอนก็ดี นี่พ่อไม่อยู่ เราก็พูดอยู่คนเดียว เวลาเราเหนื่อยเราก็ไม่อยากจะพูดด้วยนะ ถ้าบอกไม่ทำเราก็ดำ เหนื่อย” (แม่อายุ 43 ปี)
  - ▶ “เป็นบ่าวย่านไปหาเสพยาเสพหยั่งได้บัดนี้ เป็นวัยรุ่นแม่บ่ละ” (แม่อายุ 37 ปี)
  - ▶ “เดี๋ยวนี้ก็คือเด็ก ม.2 ท้องแล้วอะ ม.2 นะ ท้อง แล้วแบบยังไงละงานบ้านงานอะไรไม่เคยช่วยอะไรอย่างงี้ เลิกโรงเรียนมา ก็คือคุยกันในกลุ่มนักเรียนนั่นละ คุยกันอะไรอย่างเนี่ย ก็กลัว กลัวใจจะเป็นแบบนี้” (แม่อายุ 34 ปี)

ความกังวลของแม่ที่ต้องเลี้ยงลูกตามลำพัง

- ▶ แม่ให้การเลี้ยงดูและเอาใจใส่ต่อลูกเป็นอย่างดี แต่มองว่าลูกจะมีความสุข ให้ความเคารพและเชื่อฟังพ่อแม่มากกว่าถ้ามีทั้งพ่อและแม่อยู่ด้วย
- ▶ “คนที่พ่อแม่เค้าอยู่ด้วย เค้าจะเป็นแบบเหมือนเค้าอบอุ่น เหมือนเค้าจะได้รับ ความอบอุ่นจากพ่อแม่เค้าครบใจ มันจะพูดง่ายบอกง่าย ลูกเราพูดยังไงมันก็ไม่ฟัง” (แม่อายุ 25 ปี)
- ▶ “ลูกก็ขาดความอบอุ่น พ่อแม่ก็ไม่ค่อยได้ดูแล เราก็ดูอยู่ มีพ่อต้องมีแม่เนอะ ในเมื่อขาดไปหนึ่งก็ ไม่อบอุ่นเท่าไรหรอก” (แม่อายุ 39 ปี)

ส่งท้าย

- ▶ ผู้ย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นพ่อ โดยแม่จะเป็นผู้ดูแลลูก
- ▶ พ่อผู้ย้ายถิ่นมีการติดต่อสื่อสารกับครอบครัวอย่างใกล้ชิด และติดต่อมากกว่าถ้าเป็นลูกสาวมากกว่าลูกชาย (แต่ยังต้องการการศึกษาเชิงลึกเพื่อยืนยัน)
- ▶ พ่อผู้ย้ายถิ่นยังคงรักษาบทบาท ความสำคัญของความเป็นพ่อทางไกลของลูกๆ และครอบครัว
- ▶ เบื้องหลังความสัมพันธ์ทางไกลของพ่อกับลูกมีแม่เป็นผู้เชื่อมประสาน
- ▶ เงินส่งกลับจากพ่อผู้ย้ายถิ่นไม่เพียงแต่ทำให้สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น แต่ยังทำให้บทบาทการเป็นผู้นำหรือบทบาทผู้หาเลี้ยงครอบครัวของพ่อผู้ย้ายถิ่นยังคงอยู่อย่างเข้มแข็ง
- ▶ แม้ว่าลูกๆ ของพ่อผู้ย้ายถิ่นจะได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่จากแม่เป็นอย่างดี แต่ก็ยังคงเป็นเด็กที่เปราะบางและเสี่ยงต่อพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ความกังวลของแม่ในการเลี้ยงดูลูกให้ดีโดยไม่มีพ่อยุ่สะท้อนให้เห็นในการศึกษานี้
- ▶ ครอบครัวผู้ย้ายถิ่นมองว่าเด็กๆ จะมีความสุขมากกว่าหากมีทั้งพ่อและแม่อยู่พร้อมหน้ากัน
- ▶ ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัวนอกจากแม่ ในการช่วยรักษาความสัมพันธ์ทางไกลของพ่อ-ลูกไว้

และส่งท้าย (อีกที)

~Thank You~

▶